

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені лесеї українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
У СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ

підготовки доктора філософії
спеціальності 034 Культурологія
освітньо-наукової програми «Соціокультурна аналітика»

Силабус навчальної дисципліни «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У СВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ» підготовки доктора філософії (третій освітній рівень), галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 034 Культурологія, за освітньо-науковою програмою «Соціокультурна аналітика».

Розробник: Н. Столярчук, доцент кафедри культурології, кандидат філософських наук.

Погоджено

Гарант освітньо-наукової програми:

Головей В. Ю.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри культурології

Протокол № 1 від 29.08. 2022 р.

Завідувач кафедри:

Н. М. Столярчук

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітня програма: Соціокультурна аналітика Освітній рівень: Доктор філософії	Нормативна
Кількість годин / кредитів 150/5		Рік навчання – 2 курс
		Семестр - 3 семестр
		Лекції – 46 год.
		Практичні (семінарські) – 20 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота - 84 год.
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Столярчук Наталія Миколаївна**
 Науковий ступінь: **кандидат філософських наук**
 Вчене звання: **доцент**
 Посада: **доцент кафедри культурології**
 Контактна інформація: моб. тел. 097 2582490 *ел. адреса:* nat.ka@meta.ua
<https://vnu.edu.ua/uk/chairs/kulturologiyi>

Розклад занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис дисципліни

- Анотація курсу.** Освітній компонент «Українська культура у світовому контексті» є нормативною навчальною дисципліною в ОНП «Соціокультурна аналітика» з підготовки докторів філософії за спеціальністю 034 Культурологія і сфокусований на вивченні концептуальних засад наукового аналізу вітчизняного культурного середовища в контексті світової культурної панорами.

Зміст дисципліни. Культура як суспільний і духовний феномен. Світова та національна культура. Взаємодія світової та національної культури. Культура та сучасна цивілізація. Українська культура як соціокультурний феномен, її особливості, характерні риси й ознаки. Джерельна база та методологічні засади наукового аналізу української культури. Історичні передумови виникнення та джерела формування української культури. Етногенез українського народу як нової історичної спільноти. Міграційна й автохтонна теорії походження предків українців. Культура східнослов'янських племен дохристиянської Русі. Вплив християнства на духовну культуру Київської Русі. Взаємозв'язок давньоруської культури з культурою Візантії та середньовічної Європи. Культура Галицько-Волинського князівства: синтез руських та європейських культурних традицій. Українська культура в умовах польсько-литовського панування. Українська мова та український фольклор. Поширення ідей раннього гуманізму в Україні: Юрій

Дрогобич (Г. Котермак). Український Ренесанс: передумови виникнення, особливості та періодизація. Культурно-освітні осередки як центри існування ренесансної української культури. Острозька академія – новий тип вищої школи. Вчений гурток Києво-Печерської Лаври. Полемічна література. Іван Вишенський. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії у європейському освітньому і науковому просторі. Феномен українського бароко: національна самобутність і європейська значимість. Народницький дискурс в Україні: основні ідеї, образи, постаті, міфологема. «Шароварне» народництво. Дискурс модернізму. Проблема перекладацтва й становлення літературної української мови. Орієнтація на Європу: модерністська інтерпретація в українській культурі (літературі) кінця XIX-першої третини XX століть. Ідеологізація літературної творчості. Модернізм в діаспорі. Націологія: основні ідеї та тенденції. Пошук української національної ідеї. Літературний процес в українській культурній реальності: історія і сучасність. Альтернативне літературознавство, «текст-сприйняття» (Р. Барт). Альтернативне лесезнавство. Література й ідеологія. Класовість і партійність радянської літератури (соц. реалізм). Самвидав як опір системі. Масова література. Європейські та неєвропейські цінності в українській культурі: прозахідна орієнтація та «візантійщина». Багатовекторність в культурі та історії. Проблема глобалізації та уніфікації в сучасній Україні. Потенційна альтернативність української історії та української культури.

2. Пререквізити

Вивчення курсу передбачає використання знань, набутих із таких навчальних дисциплін як «Історія і теорія культури», «Історія України» «Сучасна культура», «Філософія», «Естетика і культурологія мистецтва» тощо.

3. Мета навчальної дисципліни:

формування національно свідомої особистості науковця, який опанував фундаментальні концепти культурології і чітко визначає закономірності історичного виникнення та розвитку української культури; вільно оперує сучасними культурологічними теоріями і широким історико-культурним фактологічним матеріалом; обґрунтовано аналізує міжкультурну взаємодію, інтеграційні процеси в українському соціокультурному просторі.

Завдання курсу: висвітлення сутності української культури як самобутнього цілісного феномену в контексті світових культурних процесів, окреслення магістральних напрямків розвитку національної культури на різних історичних етапах, визначення сутнісних ознак духовної культури українців (гуманістичну спрямованість, відкритість перед культурами інших народів, глибокий демократизм, творчий характер), вироблення умінь та навичок культурологічного аналізу культурної ретро- та перспективи; окреслення альтернативних практик вітчизняного культурологічного дискурсу у контексті новітніх філософсько-культурологічних парадигм.

4. Результати навчання (компетентності).

Загальні програмні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та репрезентувати нове знання.
- ЗК 5. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

команді.

ЗК 8. Розуміння сучасних тенденцій, напрямків і закономірностей розвитку вітчизняної науки в умовах глобалізації та інтернаціоналізації.

ЗК 9. Здатність до науково-організаційної діяльності і співпраці в межах фахової спільноти.

Фахові програмні компетентності:

ФК 3. Здатність здійснювати пошук, виявляти та використовувати різноманітні джерела інформації за напрямом дослідження, зокрема із застосуванням сучасних інформаційних технологій, баз даних та інших електронних ресурсів.

ФК 4. Розуміння логіки історичного становлення соціокультурних процесів та їх особливостей на сучасному етапі. Вміння здійснювати експертну оцінку об'єктів культурної спадщини, визначати їх значення в світовій та національній культурі.

ФК 6. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати інноваційні наукові проекти з культурології та дотичні міждисциплінарні проекти.

ФК 8. Здатність до формування системного наукового світогляду, загальнокультурного кругозору, соціальних компетентностей, необхідних для здійснення ефективної науково-педагогічної діяльності.

ФК 9. Здатність здійснювати аналітико-прогностичне дослідження актуальних завдань культурної політики та розробку стратегій їх реалізації на регіональному рівні.

ФК 10. Здатність до організації крос-культурних досліджень та проектів міжкультурної співпраці з урахуванням специфіки транскордонного співробітництва у Волинському регіоні

Впродовж вивчення навчального курсу у здобувача сформуються такі програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Мати ґрунтовні концептуальні знання з культурології та суміжних напрямків у галузі гуманітарних наук, а також аналітичні навички, необхідні для проведення наукових і прикладних досліджень, аналізувати обрану тематику в контексті актуальних запитів сучасності.

ПРН 2. Опанувати структуру й зміст теоретико-методологічного та категоріального апарату сучасної культурології, вміти формулювати результати власних досліджень у відповідності до академічних критеріїв та адаптувати їх до освітніх потреб та практичної реалізації.

ПРН 3. Добирати і коректно застосовувати у власному дослідженні адекватні методи і прийоми відповідно до поставлених дослідницьких завдань, реалізуючи міждисциплінарний підхід; формулювати переконливі аргументи на підтвердження наукових гіпотез.

ПРН 5. Застосовувати сучасні методи, інструменти й технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, аналізувати різноманітні джерела та спеціалізовані бази даних.

ПРН 6. Розробляти та реалізовувати академічні й практичні культурологічні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове знання.

ПРН 9. Орієнтуватися в сучасних концепціях культурознавства, аналізувати провідні тенденції розвитку культурологічної теорії.

ПРН 10. Реферувати й критично переосмислювати дослідницьку літературу з культурологічної проблематики та суміжних наукових дисциплін.

ПРН 11. Аналізувати і систематизувати феномени і процеси розвитку культури із застосуванням різних теоретичних підходів, методів на основі ґрунтового знання історії національної і світової культури та особливостей сучасної соціокультурної ситуації.

ПРН 12. Аналізувати механізми взаємовпливу суспільства і культури, проводити порівняльні дослідження, виявляючи специфіку системних характеристик культурогенезу на діахронічному та синхронічному рівнях.

ПРН 14. Впроваджувати результати культурологічних досліджень у практику, популяризувати й поширювати їхні результати.

Опанувавши зазначений курс, здобувач знатиме:

- головні етапи розвитку, характерні особливості періодизації та репрезентанти української культури;
- процеси та події, які зумовлювали зміну умонастроїв та перехід від одного періоду української культури до іншого;
- місце та значення української культури в системі світової культури;
- зіставлення культурних явищ національної культури з відповідними процесами та періодами світової культури;
- основні закономірності становлення сучасної української культурної реальності;
- концептуальні засади наукового аналізу вітчизняного культурного середовища в контексті світової культурної панорами.

А також вмітиме:

- розглядати українську історико-культурну реальність у контексті європейської культурної і культурологічної традицій;
- аналізувати український культурний процес у взаємозв'язку і взаємозалежності різних його періодів і феноменів;
- з'ясовувати основні тенденції та характеристики модерної культурної ситуації в Україні;
- аналізувати тенденції новітніх соціокультурних трансформацій та сучасних культурологічних процесів, які стосуються як історії української, так і світової культури;
- застосовувати комплексний підхід у дослідженні культурних фактів і процесів.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем 1	Кількість годин				
	Усього 2	у тому числі			
		Лекції 3	Практ. (Семін). 4	Самост роб. 5	*Форма контролю / Бали 6
Змістовий модуль 1. Становлення української культури в контексті світових соціокультурних процесів					
Тема 1. Культура як суспільний і духовний феномен.	6	2		4	
Тема 2. Українська культура як соціокультурний феномен, її особливості, характерні риси й ознаки.	8	2		6	
Тема 3. Джерельна база та методологічні засади наукового аналізу	8	2		6	

української культури.					
Тема 4. Питання етногенезу українського народу у європейському культурологічному дискурсі.	10	4		6	
Тема 5. Культурні надбання давніх слов'ян на тлі давніх світових цивілізацій. Трипільська культура.	10	4	2	4	ДС/4
Тема 6. Культура Київської Русі у контексті європейського Середньовіччя.	12	4	2	6	РМГ/4
Тема 7. Галицько-Волинське князівство на перетині європейсько-азійських світоглядно-культурних парадигм.	8	2	2	4	РМГ/4
Тема 8. Особливості українського Ренесансу у руслі європейських гуманістичних рухів.	10	2	2	6	ДС/4
Тема 9. Києво-Могилянська академія у європейському освітньому і науковому просторі.	8	2	2	4	ДС/4
Модульна контрольна робота					МКР/30
Разом за змістовим модулем 1	80	24	10	46	50
Змістовий модуль 2. Українська національна культура і новітні культуротворчі тренди.					
Тема 10. Феномен українського бароко: національна самобутність і європейська значимість.	12	4	2	6	ДС/4
Тема 11. Національно-культурне відродження ХІХ століття. Народництво. «Шароварщина» і автентичність.	10	4		6	
Тема 12. Дискурс модернізму в українській літературі.	10	2	2	6	ДС/4
Тема 13. Феномен українського авангарду в контексті європейської мистецької революції. «Розстріляне Відродження».	16	6	2	8	Р/4
Тема 14. Шестидесятники і дисиденство в культурі України та світу.	10	2	2	6	ДС/4
Тема 15. Сучасне українське мистецтво: деколонізація і європоцентризм. Пошук себе.	12	4	2	6	РМГ/4
Модульна контрольна робота					МКР/30

Разом за змістовим модулем 2	70	22	10	38	50
Усього годин/балів	150	46	20	84	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, РМГ – робота в малих групах, МКР– модульна контрольна робота, Р – реферат, або ж аналітичне есе.

IV. Політика оцінювання

Середовище в аудиторії є творчим, відкритим до дискусії та обговорення запропонованих тем. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлені терміни. Якщо здобувач був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона відпрацьовують навчальні питання та завдання самостійно та у встановлені викладачем терміни, обов'язково звітують про опанування ними навчального матеріалу.

Дотримання академічної доброчесності

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічним складом передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, завданням якого є перевірка вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, формування вміння самостійної роботи з культурологічними джерелами та спроможності їх осмислення і інтерпретації; а також вироблення навичок письмової та усної самопрезентації.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;

Модульний контроль здійснюється у формі написання контрольних робіт. На модульну контрольну роботу виносяться питання, розглянуті під час вивчення змістового модуля на лекціях, семінарах і самостійно.

V. Підсумковий контроль

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (мах = 40 балів)										Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Модуль 1										Модуль 2	
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					МКР 1	МКР 2
T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 12	T 13	T 14	T 15	30	30
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		100

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за види навчальних робіт:

Семінарські заняття – (за роботу на одному занятті – 4 бали; у тому числі – відповідь на питання – 3 бали, доповнення – 1 бал) – 40 балів;
модульна контрольна робота №1 – 30 балів;
модульна контрольна робота №2 – 30 балів.

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- змістовність, глибина висвітлення проблеми;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- підкріплення викладу конкретними прикладами;
- власна точка зору на проблему;
- засвоєння категоріального апарату;
- опрацювання джерел з теми заняття;
- вміння зробити висновки, узагальнення;
- активна участь в обговоренні та дискусіях.

Самостійної та індивідуальної роботи (проблемні завдання, реферати, творчі роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання):

- поглиблене вивчення джерел,
- опрацювання категоріального апарату;
- актуальність та складність обраної проблеми;
- змістовність, глибина розкриття теми;
- опрацювання літератури: кількісні і якісні параметри;
- творчий підхід, самостійність мислення.

Повне й глибоке змістовне розкриття питань по темі оцінюється 4 балами; достатній рівень розкриття – 3 балами; часткове розкриття – 2 балами; поверхневе й неповне розкриття – 1 балом; якщо зміст теми зовсім не розкрито – 0 балів

Формою підсумкового контролю є екзамен, метою якого є діагностика сформованості практичних навичок та загальних і професійних компетентностей, необхідних для виконання фахових обов'язків. Екзамен проходять у формі співбесіди.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VII. Рекомендована література

1. Архипенко Олександр: Візія і тяглість : альбом–каталог / упоряд. : М. Шуст і Р. Ляброс ; куратор Я. Лешко ; Укр. музей у Нью-Йорку при співпраці з вид. «Родовід». Київ, 2005. 256 с. : 66 іл.
2. Асєєва Н. Ю. Українсько–французькі художні контакти на зламі XIX–XX ст. *Українське мистецтво у міжнародних зв'язках*. Київ, 1993. С. 181–188.
3. Брюховецька Л. Інтеграція у світову культуру. *Пам'ятки України*. 1994. № 3/6. С. 2.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX століття. Київ: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
5. Головей В.Ю., Столярчук Н.М. Українські художні музеї та галереї в часи пандемії: новий досвід культурного менеджменту. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку Науковий збірник. Культурологія*. Рівне:РДГУ, 2020. Випуск 35. С.168-174
6. Горбачов Д. Лицарі голодного ренесансу. Упоряд. Сінченко О. К: Дух і Літера, 2020. 376 с.з іл.
7. Довга Л. Посібник із курсу «Історія української культури»: питання до дискусії. *Філософська думка*. 2016. № 3. С. 74–89.
8. Єсельчик С. Українські культури на усі часи. *Критика*. 2011. № 7–8 (165–166). С. 23–29.
9. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. К., 1993.
10. Забужко О. Хроніки від Фортінбраса: Вибрана есеїстика 90-х. К., 2001.
11. Забужко О. Шевченків міф України: Спроба філософського осмислення. К., 2001.
12. Історія цивілізації. Україна / Н. С. Абашина. М. Ю. Відейко, О. В. Гопкало та ін., упоряд. М. Ю. Відейко. Т.1. Від кіммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.). Харків. Фоліо, 2020. 586 с.
13. Кирилова О. Українська культурологія у східно-західних контекстах. *Критика*. 2011. № 7–8 (165–166). С. 29–35
14. Кралюк П. Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях. Харків: Фоліо, 2020. 424 с. (Великий науковий проект).
15. Макаров А. Світло українського бароко. К. : Мистецтво, 1994. 288 с.
16. Малевич К. Автобіографічні записки 1918-1933. Київ: Родовід, 2017. 96с.
17. Мистецькі карти «Artists of the Ukrainian Avant-Garde». К: Літера і Дух, 2015. 64 с.
18. Нідгам Д. Українське мистецтво та міжнародний авангард у XX ст. *Дух України : 500–ліття малярства : альбом*. Вінніпег : [б. в.], 1996. С. 101.
19. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. – К., 1999.

20. Пахльовська О. Біном «Україна – діаспора» сьогодні: криза і перспектива. – К., 2002.
21. Пахльовська О. Україна: шлях до Європи...через Константинополь // Сучасність. – 1994. - № 1, 2.
22. Столярчук Н. До питання вивчення українського авангарду в українській культурі і у світовому контексті. Experience of the teaching disciplines in the field of culture and art in Ukraine and EU countries: traditions and new approaches. ISMA University of Applied Sciences. Latvia, Riga, 2021. – p.47-53.
23. Столярчук Н. Етнокультурний вимір естетики українського авангарду. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. – 2019. – № 13 (397).- с.126-129.
24. Столярчук Н. Український кубофутуризм: екстерівський варіант. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2014. - №18(295). – С.134-140.
25. Столярчук Н. Семантика ікони в знаковій системі авангарду. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2013. №27(276). С.169-175.
26. Столярчук Н. Світоглядно-естетичні універсалиї бароко в художньому мисленні українського авангарду. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2013. №11(260). С.170-176.
27. Столярчук Н. Неовізантизм Михайла Бойчука: історико-культурні та художньо естетичні засади. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2012. №15. С.180-186.
28. Столярчук Н. Український авангард: навч. посіб. Вид. 2-ге, змін. та доп. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 176 с.
29. Сучасна культурологія: актуалізація теоретико-практичних вимірів: колективна монографія. / За загал. ред. проф. Ю. С. Сабадаш; редактори-укладачі: проф. Ю. С. Сабадаш, проф. І. В. Петрова. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. – 308 с.
30. Український художній авангард: маніфести, публіцистика, спогади, бесіди, листи. Упоряд. Дмитро Горбачов. Київ: Дух і Літера, 2020. 640 с., 32с.іл..
31. Хюбнер Б. Моя чужість/нездужання щодо культурології. *Культурологічна думка*: щоріч. наук. пр. Ін-ту культурології Нац. акад. мистец. України. 2011. № 4. С. 11.
32. Шерер Ю. Культурологія як ідеологічний дискурс. Історичні пошуки ідентичності. Київ : Дух і літера, 2004. С. 74–106.
33. Ярошенко Т.М. Феномен української культури. Джерельна база та методологічні засади її вивчення. *Історія української культури* / [В.П. Мельник, М.В. Кашуба, А.В. Яртісь]; за ред. проф. В.П. Мельника, проф. М.В. Кашуби, проф. А.В. Яртіся. Львів: ЛНУ імені І. Франка, 2012. С.11-45.
34. Hartle J. A Short History of Cultural Studies. London : SAGE Publications Ltd, 2009. 190 p.